

BITWA WARSZAWSKA BATTLE OF WARSAW

W TWÓRCZOŚCI WYBRANYCH MALARZY WSPÓŁCZESNYCH

IN THE SELECTED WORKS OF CONTEMPORARY PAINTERS

GALERIA MALARSTWA HISTORYCZNEGO MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI
THE HISTORIC PAINTING GALLERY OF THE INDEPENDENCE MUSEUM

GALERIA MALARSTWA HISTORYCZNEGO MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI
THE HISTORIC PAINTING GALLERY OF THE INDEPENDENCE MUSEUM

BITWA WARSZAWSKA
BATTLE OF WARSAW

Obrona Warszawy 1920

Cios uderza w pierś narodu,
co za wolność ginąć zwykł,
barbarzyńskie hordy Wschodu
niosą topór, knut i stryk!

Pod nogami nędznej dziczy
ziemia wolnych bluzga krwią
i od czerni najeźdźczej
grzmi bluźnierstwo: „Zdepczem ją!”

Wstań, ofiarny orle biały,
zbawić ludy jeszcze raz!
Marsz, Polaku, w pole chwały,
dzień tryumfu wzywa nas!

Znamy, wrogu, szlak twój krwawy,
czyngischańskich znaki hord,
od Kijowa do Warszawy
trup i żagiew, krew i mord!

Lecz pod nożem, co krwią pała,
któryś w serce chciał nam wbić:
Zadrżnij, wrogu! Polska cała
biegnie walczyć, bić i żyć!

Wstań, ofiarny orle biały...
niech grzmi w niebo pacierz twój!
Nie za marny liść wawrzynu:
za Ojczyznę idziem w bój!

Nad odwieczny dach Piastowy,
nad rozłogi chlebnych pól,
leć, nasz hymnie narodowy:
szczęku szabel, świście kul!

Wstań, ofiarny orle biały...
Polskie słońce, jak źrenica,
patrzy w tęczę polskich snów:
pieśń zwycięstwa gra stolica,
jutro zagra święty Lwów!

Giń, despoto oszalały,
na biesiadę kruczych staj!...
„Kto wasz żołnierz?” - Naród cały!
„Gdzie wasz obóz?” - Cały kraj!
Wstań, ofiarny orle biały...

W obce kraje, w śnieżne dale,
skroś tęsknotę, trud i znój,
szedł twój żołnierz, Jenerale
dziś w najświętszy idzie bój!

Kto padł w bitwie - nie umiera,
jemu w sercach wiecznie trwać.
A zwycięzcom - pieśń Hallera
wolnym życiem będziem grać!

Wstań, ofiarny orle biały...

Artur Oppman Or-Ot

BITWA WARSZAWSKA **BATTLE OF WARSAW**

W TWÓRCZOŚCI WYBRANYCH MALARZY WSPÓŁCZESNYCH
IN THE SELECTED WORKS OF CONTEMPORARY PAINTERS

Katalog wystawy
Pod redakcją Janusza Gmitruka i Tadeusza Skoczka

Warszawa 2021

Wystawa poplenerowa „Bitwa Warszawska w obrazach”

Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego

23 czerwca – 24 lipca 2020 r.

Wystawa „Bitwa Warszawska w twórczości współczesnych malarzy”

Galeria Malarstwa Historycznego Muzeum Niepodległości

Pałac Przebendowskich Radziwiłłów

30 lipca – 30 sierpnia 2020 r.

Wystawa „Bitwa Warszawska w twórczości wybranych malarzy współczesnych”

Biblioteka Publiczna dzielnicy Wilanów m. st. Warszawy.

Biblioteka Główna (wypożyczalnia 52)

1 października – 13 listopada 2020 r.

Kuratorzy wystaw:

Janusz Gmitruk, Stanisław Dziedzic, Tadeusz Skoczek

ISBN 978-83-66640-08-5

Wydawnictwo Muzeum Niepodległości

POLSKA W EUROPIE

POLAND IN EUROPE

W dniu 28 czerwca 1919 roku, po 123 latach niewoli, Polska powróciła na mapę Europy jako suwerenne państwo. Traktat Wersalski był zwieńczeniem Konferencji Pokojowej w Paryżu, podczas której państwa zwycięskiej koalicji podjęły próbę budowy nowej Europy. Jednym z najbardziej

On 28 June 1919, Poland after 123 years of captivity returned to the map of Europe as a sovereign state. The Treaty of Versailles was the culmination of the Peace Conference in Paris, during which the states of the winning coalition attempted to build a new Europe.

trudnych zadań, przed jakimi stanęli politycy Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Francji, Włoch oraz rodzących się do życia nowych państw we wschodniej części Europy (Finlandia, Estonia, Łotwa, Litwa, Polska, Czechosłowacja) – było ułożenie na nowo relacji Europy z Niemcami oraz stworzenie nowego ładu międzynarodowego na Wschodzie. Jak się okazało, to ostatnie zadanie było najtrudniejsze ze względu na wojnę domową w Rosji i rosnącą rolę bolszewików. Niestety, o tym nowym ładzie nie decydowały rokowania, tylko wojna. Polska w roku 1920 stanęła w obliczu niebezpieczeństwa utraty dopiero co odzyskanej niepodległości. Wojna z bolszewicką Rosją dotarła latem 1920 roku do bram Warszawy.

One of the most difficult tasks faced by politicians from the United States, Great Britain, France, Italy and the emerging new states in the eastern part of Europe (Finland, Estonia, Latvia, Lithuania, Poland, Czechoslovakia) was to reorganize Europe's relations with Germany and establish a new international order in the East. As it turned out, this last task was the most difficult due to the civil war in Russia and the growing role of the Bolsheviks. Unfortunately, this new order was not determined by negotiations, but by war. In 1920, Poland faced the danger of losing its newly regained independence. The war with Bolshevik Russia reached the gates of Warsaw in the summer of 1920.

Poland's possible defeat in this war put the new order created at Versailles at risk

Ewentualna klęska Polski w tej wojnie groziła załamaniem się dopiero co stworzonego ładu wersalskiego, a nawet nowym konfliktem zbrojnym o wymiarze europejskim. W tej sytuacji zwycięstwo wojska polskiego, pod Warszawą, w słynnej Bitwie Warszawskiej niebezpieczeństwo to oddaliło, przynajmniej na lat dwadzieścia. W tych trudnych dla Polski dniach, okazało się jednak, że nikt z czołowych polityków europejskich nie wyobrażał sobie całkowitego upadku Polski, która mimo krótkiej egzystencji już stała się w miarę trwałym elementem geopolitycznego porządku na kontynencie. Pomoc udzielona Polsce przez Francję, w tym obecność na miejscu w Warszawie gen. Maxime Weyganda oraz zaangażowanie w pomoc dla Polski

of collapse, and the danger of a new military conflict loomed large across Europe. In this situation, the Polish army's victory in what would later become known as the famous Battle of Warsaw, removed this danger, at least for twenty years. In these difficult days for Poland, none of the leading European politicians imagined the complete collapse of Poland, which, despite its brief existence, had already become a relatively well-established player within the geopolitical order on the continent. This was amply confirmed by the aid that France had granted Poland, in the person of General Maxime Weygand, and the victorious war hero Marshal of France Ferdinand Foch's commitment to help the newly emerged country. Poles also gratefully remembered Captain

ostawionego zwycięstwem w wojnie marszałka Ferdinanda Focha – świadczyło o tym dobitnie. Polacy we wdzięcznej pamięci zachowali także kpt. Charlesa de Gaulle`a, który właśnie wtedy walczył ramię w ramię z polskimi żołnierzami. I choć pomoc innych państw nie była na miarę polskich oczekiwań – nawet one zajmowały stanowisko nie godzące się na ponowne wymazanie Polski z mapy Europy i udzielały nam wsparcia dyplomatycznego.

Wojna 1920 roku, tak pamiętana w Polsce, zwłaszcza w tym roku, w 100. rocznicę Bitwy Warszawskiej, nie jest obecna w sposób dostateczny w europejskiej świadomości. Tymczasem jej doświadczenia pokazują dobitnie, że pokojowy i sprawiedliwy ład na naszym kontynencie jest

Charles de Gaulle, who then fought side by side with Polish soldiers. While the help of other countries failed to meet Polish expectations, even they stood firm against attempts to again wipe Poland off the map of Europe, providing our country with diplomatic support.

The war of 1920, so much remembered in Poland, especially this year, on the 100th anniversary of the Battle of Warsaw, is not sufficiently present in European consciousness. Meanwhile, the experience of that war clearly shows that a peaceful and just order on our continent can be built only with the participation of all countries and nations living in Europe. The ideological and political divide has always caused and can again cause renewed conflicts and tensions which, as history shows, lead

możliwy do zbudowania tylko przy udziale wszystkich państw i narodów zamieszkujących Europę. Rozdarcie ideologiczne i polityczne prowadziło i może prowadzić do konfliktów i napięć, które – jak uczy historia – do niczego dobrego nie doprowadziły. Europa musiała przeżyć jeszcze jedną straszną wojnę, by przekonać się, że tylko współpraca między narodami i państwami jest jedyną drogą do pomyślnej przyszłości. Polskie doświadczenia roku 1920 były lekcją, której w tamtych czasach nie doceniono. Warto jednak przy okazji rocznicy 100-lecia tej wojny o niej pamiętać.

to no good. Europe had to survive one more terrible war to find out that the only way to build a successful future is through cooperation between nations and states. The Polish experience of 1920 offered a lesson that was not truly learnt at that time. However, it is worth remembering as the 100th anniversary of this war is at hand.

Adam Struzik

Marszałek Województwa Mazowieckiego

Marshal of the Masovian Province

SIERPNIOWE ŚWIĘTA

AUGUST HOLIDAYS

15 sierpnia 1920 r. jest dniem szczególnym dla narodu polskiego. Święto to miało wymiar narodowy, chrześcijański i ludowy. Wybór tej daty na patriotyczne manifestacje nie był przypadkowy. 15 sierpnia to uroczyste obchodzone przez mieszkańców wsi religijne

15 August 1920 was a special day for the Polish nation. This holiday has a national, Christian and folk dimension. The choice of this date for patriotic displays was not accidental. 15 August is a religious feast of Our Lady of Herbs celebrated by country folk. Under the Second

święto Matki Boskiej Zielnej. W latach II Rzeczypospolitej to także Święto Żołnierza, usankcjonowane rozkazem nr 126 z 4 sierpnia 1923 r. Ministra Spraw Wojskowych gen. broni Stanisława Szeptyckiego dla upamiętnienia walk w obronie ojczyzny w rocznicę Bitwy Warszawskiej w 1920 r.

Kojarzyło się z jednym z najważniejszych zwycięstw oręża polskiego w dziejach współczesnej cywilizacji, które zadecydowało o niepodległym bycie Polski. Zwycięstwo to zostało okupione ogromnymi ofiarami, daniną krwi polskiej i innych sojuszników, złożoną na ołtarzu wolnej ojczyzny. Chcemy utrwalić pamięć historyczną o tych wydarzeniach. Pamięć prawdziwą.

Polish Republic, it was also the Soldier's Day, as decreed by order No. 126 of 4 August 1923 of the Minister of Military Affairs, General Stanisław Szeptycki, to commemorate the fighting in defence of the homeland on the anniversary of the Battle of Warsaw in 1920.

The holiday was associated with one of the Polish army's most important victories in the history of modern civilization, which made Poland independent. This victory was paid for with huge sacrifices, a tribute of Polish and allied blood, placed on the altar of a free homeland. We want to preserve the historical memory of these events. True memory.

The war of 1920 showed great patriotism in the nation, especially from people in the countryside. It was a testimony

Wojna 1920 r. wykazała wielki patriotyzm narodu, a szczególnie jego większości – mieszkańców wsi. Była świadectwem ich obywatelskiej postawy, zdolności do poświęceń i bohaterstwa na polach bitew. Miarą tego bohaterstwa były tysiące poległych. Symbolem patriotyzmu i myślenia w kategoriach państwa była postawa Wincentego Witosa. To właśnie Rząd Obrony Narodowej, kierowany przez Witosa i sztab Wojska Polskiego podjęły działania, które zadecydowały o zwycięstwie. Przeciwnikom nie udało się rozsadzić młodego państwa od wewnątrz, doprowadzić do żywiołowych, antyobszarnicznych wystąpień na wsi.

Stawianie zwycięstwa w Bitwie Warszawskiej w kategorii zwycięstwa ducha, albo ograniczanie go do geniuszu

to their civic attitude and capacity for sacrifice and heroism on the battlefields. Thousands of dead were the measure of this heroism. The attitude of Wincenty Witos was a symbol of patriotism and concern for the entire country. It was the Government of National Defence, led by Witos, and Polish Army Staff that took decisive action to secure a victory. The opponents did not manage to dismantle the young state from within, or induce spontaneous riots against landowners in the countryside.

The perception of the Battle of Warsaw only as a victory of the spirit, or the sole achievement of a small handful of political geniuses, is contrary to historical truth. The 1919/1920 war was a collective effort of the entire Polish nation, all its social

jednego lub kilkunastu polityków i wojskowych mija się z prawdą historyczną. Wojna 1919/1920 była zbiorowym wysiłkiem całego narodu polskiego, wszystkich jego warstw społecznych, ale także mniejszości narodowych, które postawiły wszystko, aby bronić odrodzonej Polski. Każda opcja polityczna i warstwa społeczna widziała w tym zwycięstwie swój udział, który w pierwszych latach po wojnie nie był kwestionowany.

Dopiero polityka historyczna rządzących po 1926 r. spowodowała, że zarówno chłopi, robotnicy i inteligencja poczuli się pozbawieni owoców tego zwycięstwa. Po śmierci Józefa Piłsudskiego 12 maja 1935 r. obóz sanacyjny sięgał do jego kultu. W świadomości historycznej polskiego społeczeństwa kształtowano

strata, but also national minorities which put everything aside to defend the re-born Poland. Each political option and social class had their share in this victory, which in the first years after the war was not questioned.

It was only the historical policy of the post-1926 ruling party deprived peasants, workers and intelligentsia of the fruits of this victory. After Józef Piłsudski's death on 12 May 1935, the Sanacja camp fostered the Marshal's cult. In Polish historical consciousness, the image of Poland's past was distorted, exaggerating Piłsudski's role and achievements, while also discrediting other Polish statesmen, including the three-time Prime Minister Wincenty Witos. Scant note was taken of the fact that, in the tragic year of 1920, the country's fate

obraz polskiej przeszłości przesadnie eksponujący jego postać i dokonania, dyskredytując innych polskich mężów stanu – w tym trzykrotnego premiera Wincentego Witosa. Zapominano, że w dramatycznych chwilach w 1920 r. o losach kraju zdecydował głównie chłopski żołnierz, że w regularnej milionowej armii polskiej około 70% żołnierzy stanowili chłopci, że chłop – Wincenty Witos, premier Rządu Obrony Narodowej poderwał do walki i wysiłku cały naród. Na jego apel wieś nie pozostała obojętna, choć na nią właśnie spadł główny ciężar prowadzenia wojny.

Ludowcy, będący reprezentacją warstwy chłopskiej zareagowali na fałszowanie historii, postanowieniem, aby 15 sierpnia 1936 r. obchodzić jako Dzień Czynu

was mainly decided by peasant soldiers whose number in the regular Polish army reached a million (70% of troops were of peasant origin). The eagerness to fight across the nation was also the doing of the peasant activist Wincenty Witos. The countryside did not remain indifferent to his appeal, but it had to bear the brunt of the war effort.

Community activists representing the peasant class responded to the falsification of history by deciding to celebrate 15 August 1936 as the Day of Peasant Deed epitomizing the struggle for peasant freedom and democracy.

Today, in the fields of Radzymin, we remind you of the truth that a united nation, led by a government enjoying universal public trust, can do a lot to overcome

Chłopskiego, symbolizującego walkę o wolność i demokrację chłopów.

Dzisiaj na polach Radzymina przypominamy o prawdzie, iż naród zjednoczony, kierowany przez rząd cieszący się powszechnym zaufaniem społecznym, może uczynić bardzo wiele, ażeby wyjść wspólnie z najtrudniejszej sytuacji dziejowej. Przypomnijmy święto 15 sierpnia sprzed laty, które dało początek szczególnego uczczenia Bitwy Warszawskiej

15 sierpnia 1995 roku, Święto Czynu Chłopskiego, miało szczególny charakter. Religijno-patriotyczne uroczystości z okazji 75. rocznicy Bitwy Warszawskiej odbyły się w Radzyminie na cmentarzu żołnierzy poległych w 1920 roku. Obok pocztów sztandarowych, ludowców, strażaków, uczestniczyli w niej mieszkańcy Radzymina.

even the most difficult historical situation together. Let us recall the holiday of 15 August from years ago, which gave rise to a special celebration of the Battle of Warsaw

On 15 August 1995, the Day of Peasant Deed had a special character. Religious and patriotic ceremonies occasioned by the 75th anniversary of the Battle of Warsaw were held in Radzymin at the cemetery of the soldiers fallen in 1920. The celebration was attended by colour guards, community activists, fire fighters and inhabitants of Radzymin. The state authorities were represented by: President of the Republic of Poland - Lech Wałęsa, Marshal of the Sejm Józef Zych, Marshal of the Senate Adam Struzik, Prime Minister Józef Oleksy. Also present were representatives of

Władze państwowe reprezentowali: prezydent RP – Lech Wałęsa, marszałek Sejmu Józef Zych, marszałek Senatu Adam Struzik, premier Józef Oleksy, obecni byli także przedstawiciele partii politycznych z prezesem PSL Waldemarem Pawlakiem na czele. W uroczystościach wzięł udział komendant BCh, honorowy prezes PSL, gen. dyw. Franciszek Kamiński.

Mszę św. przy ołtarzu polowym celebrował ks. prymas Józef Kardynał Glemp. W krótkiej homilii prymas położył nacisk na potrzebę kultywowania pamięci i tradycji patriotycznych oraz rolę Kościoła w tej dziedzinie. Okolicznościowe kazania wygłosił biskup Józef Zawitkowski.

Po mszy przemówienie do zgromadzonych wygłosił marszałek J. Zych. W imieniu władz Radzimina za udział w podniostej

political parties headed by the President of PSL. The commander of the Peasant Battalions honorary president of PSL, General Major Franciszek Kamiński.

Holy Mass at the field altar was held by Primate Józef Glemp. In a short homily, the Primate emphasized the need to cultivate patriotic memories and traditions and the role of the Church in this area. Topical sermons were delivered by Bishop Józef Zawitkowski.

After the mass, Marshal J. Zych made a speech to those present on the site. On behalf of Radzimin's authorities, Mayor Paweł Solis thanked for his participation in the solemn ceremony. At the end, the roll call for the fallen was held followed by the laying of wreaths and flowers on soldiers' graves.

uroczystości podziękował burmistrz Paweł Solis. Na zakończenie odbył się apel poległych, po czym na żołnierskich mogiłach złożono wieńce i wiązanki.

Ludowcy z emigracji podjęli rezolucję w sprawie upamiętnienia stosowną tablicą zasług Wincentego Witosa i żołnierzy – chłopów dla zwycięstwa w 1920 roku.

W 1920 r., na przedpolach Warszawy, zabito wirusa bolszewickiej potęgi i na blisko dwadzieścia lat Polska stała się wolnym krajem. Wolność, która była darem odzyskanej niepodległości, nie została wykorzystana w pełni przez elity rządzące Polską.

Tradycję obchodów 100. rocznicy Bitwy Warszawskiej i Święta Czynu Chłopskiego kontynuuje marszałek województwa mazowieckiego i prezes PSL na Mazowszu

The émigré community activists adopted a resolution to commemorate Wincenty Witos and the peasant soldiers for the victory in 1920 with an appropriate plaque.

In 1920, on the outskirts of Warsaw, the Bolshevik virus was killed and Poland became a free country for nearly twenty years. The freedom, which was a gift of regained independence, was not fully enjoyed by Poland's ruling elite.

The tradition of celebrating the 100th anniversary of the Battle of Warsaw and the Day of Peasant Deed is upheld by the Marshal of the Masovian Province and the President of PSL in Mazovia, Adam Struzik. It is thanks to his efforts and cooperation with the Museum of the History of the Polish People's Movement that the headstone with a plaque for

Adam Struzik. To dzięki jego staraniom i współpracy z Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego głaz z tablicą Wincentego Witosa i jego otoczenie w Radzyminie został odnowiony. Jest on pod naszą opieką.

Wincenty Witos and its surroundings in Radzymin were renovated. It is under our care.

Janusz Gmitruk

RADZYMIN, SYMBOL BITWY WARSZAWSKIEJ

RADZYMIN, THE SYMBOL OF THE BATTLE OF WARSAW

Muzeum Niepodległości od 30 lat zajmuje się upamiętnianiem najważniejszych faktów polskiej historii. Misja i założenia programowe związane są nie tylko z pamięcią, edukacją i upowszechnianiem wiedzy. Samorząd Województwa Mazowieckiego, organizator tej instytucji,

The Museum of Independence has been commemorating the most important facts of Polish history for 30 years. The mission and programme assumptions are related not only to remembrance, education and dissemination of knowledge. The self-government of

dbając o tworzenie warunków do działalności programowej, dba również o tworzenie warunków materialnych, organizacyjnych i finansowych.

W przededniu ważnej rocznicy Stulecia Bitwy Warszawskiej 1920, jednej z najważniejszych w historii świata, zdecydowano o utworzeniu oddziału Muzeum Niepodległości w Radzyminie. Ta nowa instytucja, współprowadzona przez Marszałka Województwa Mazowieckiego oraz Burmistrza Miasta Radzymina, ma w niedalekiej przyszłości wypełnić lukę w utrwalaniu pamięci o miejscu znaczącym dla historii naszej ojczyzny.

Pierwsze znamiona działalności muzealnej w postaci Izby Pamięci Bitwy Warszawskiej funkcjonują już w Radzyminie.

the Masovian Province, the organizer of this institution, makes efforts to ensure the proper environment for programme activities by taking care to create adequate material, organizational and financial conditions.

On the eve of the important anniversary of the Battle of Warsaw 1920, which ranks among the most important ones in world history, it was decided to open a branch of the Museum of Independence in Radzymin. This new institution, co-led by the Marshal of the Masovian Province and the Mayor of the Town of Radzymin, is set in the near future to bridge the gap in preserving the memory of that significant place in the history of our homeland.

The first signs of museum activity in the form of the Battle of Warsaw Memorial

Powstaje tu również Sanktuarium św. Jana Pawła II, honorowego obywatela Radzimina (parafia erygowana 27 kwietnia 2011). Papież modlił się tu 13 czerwca 1999 roku. W tutejszej izbie pamięci znajdują się pamiątki z tej pielgrzymki: klęcznik zaprojektowany przez prof. Wiktora Zina, popiersie Ojca świętego wykonane przez Tadeusza Łukiańczyka, artystę z USA, oraz wiele pamiątek przekazanych przez Ośrodek Dokumentacji Pontyfikatu Jana Pawła II z Watykanu. Muzealnym rarytatem jest tu sztandar Akcji Katolickiej z 1928 roku poddany niedawno szczegółowej renowacji.

W pamięci niżej podpisanego pozostają słowa Ojca świętego wygłoszone spontanicznie podczas nawiedzenia Cmentarza Ofiar Wojny w 1920 roku

Chamber are already present in Radzimin.

The Sanctuary of St. John Paul II, honorary citizen of Radzimin (the parish was established on 27 April 2011). The Pope prayed there on 13 June 1999. The local memorial chamber features mementoes of this pilgrimage: the kneeler designed by professor Wiktor Zin, the Holy Father's bust made by US artist Tadeusz Łukiańczyk, and many other memorabilia donated by the John Paul II Pontificate Documentation Centre in the Vatican. A special attraction of that museum is the Catholic Action banner from 1928, which has recently undergone a thorough renovation.

The present writer can remember vividly the Holy Father's words

w Radzyminie. W planie wizyty była tylko modlitwa nad grobami. Jednak zgromadzeni zaczęli zachęcać Jana Pawła II okrzykami: Prosimy o słowo, prosimy o słowo.

Papież nie dał się długo prosić.

Prosimy o słowo. Słusznie – powiedział. Zaległa cisza. Po chwili kontynuował:

„Chociaż na tym miejscu najbardziej wymowne jest milczenie, to przecież czasem potrzebne jest także słowo. I to słowo chcę tu pozostawić. Wiecie, że urodziłem się w roku 1920, w maju, w tym czasie, kiedy bolszewicy szli na Warszawę. I dlatego noszę w sobie od urodzenia wielki dług w stosunku do tych, którzy wówczas podjęli walkę z najeźdźcą. I zwyciężyli, płacąc za to swoim życiem. Tutaj, na tym cmentarzu, spoczywają ich doczesne

spoken spontaneously during a visit to the Cemetery of War Victims in 1920 in Radzymin. The visit was supposed to include only a prayer over the graves. However, the crowd began to cheer, shouting to John Paul II: We ask for a word, we ask for a word.

The Pope did not take long to respond.

Please give us a word. Right, he said. There was silence. After a while he continued:

“While silence is most telling here, sometimes a word is also needed. And I want to leave this word here. You know that I was born in May 1920 at the time when the Bolsheviks were advancing on Warsaw. And that is why from my birth I have owed a great debt to those who then took up the fight against the invader. And they

szczętki. Przybywam tu z wielką wdzięcznością, jak gdyby sptacając dług za to, co od nich otrzymałem."

Po chwili ciszy Papież kontynuował:

„Pragnę wszystkich zgromadzonych na cmentarzu pobłogosławić w Imię Trójcy Przenajświętszej. Niech was błogosławi Bóg Wszechmogący, Ojciec i Syn, i Duch święty”.

Na koniec dostoyny gość wypowiedział staropolskie: „Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus”. Tradycyjne powitanie i pożegnanie, obecne w naszej kulturze do niedawna.

Dzięki szczęśliwemu zbiegowi okoliczności, dzięki pracy w Telewizji Polskiej, było mi dane pracować przy większości papieskich pielgrzymek do Polski. A obsługa tych wizyt oraz wielokrotne pobyty

won by paying for it with their lives. Here, in this cemetery, rest their mortal remains. I come here with great gratitude, as if to pay off a debt for what I have received from them."

After a brief pause, the Pope continued:

"I would like to bless everyone gathered in the cemetery in the name of the Holy Trinity. May Almighty God bless you, the Father, and the Son, and the Holy Spirit."

At the end, the distinguished guest said: "Praised be Jesus Christ." A traditional old Polish greeting and farewell, present in our culture until recently.

Thanks to a fortunate coincidence, thanks to my work for Polish TV, I was able to attend most of the papal pilgrimages to Poland. And the coverage of these visits and multiple stays in the Vatican City

w Watykanie stały u źródeł pomysłów na kilka książek i albumów.

Dlatego decyzja o powołaniu oddziału Muzeum Niepodległości w Radzyminie stanowi znakomitą okazję do powrotu do niezapomnianych wspomnień sprzed lat. Do aktywnego włączenia się w projekt utworzenia nowej instytucji.

W liście intencyjnym podpisanym 15 sierpnia 2019, przez Marszałka Adama Struzika i burmistrza Krzysztofa Chacińskiego czytamy:

„Radzymin – miasto Cudu nad Wisłą – jest symbolicznym miejscem na mapie Mazowsza. W 1920 r. podczas Bitwy Warszawskiej, na ziemi radzyńskiej toczyły się ciężkie walki w obronie stolicy. Odbicie Radzymina z rąk bolszewików (...) stało się symbolem

have provided ideas for several books and albums.

That is why the move to establish a branch of the Museum of Independence in Radzymin comes as a great opportunity to relive the unforgettable memories from years ago. To actively join the project of creating a new institution.

In a letter from Marshal Adam Struzik and Mayor Krzysztof Chaciński of 15 August 2019 we read:

“Radzymin - the town of the Miracle on the Vistula – is a symbolic place on the map of Masovia. In 1920, as the Battle of Warsaw raged on, heavy fighting was witnessed near Radzymin in the defence of the capital. The re-capture of Radzymin from Bolshevik hands (...) became a symbol of victory and a reason

zwycięstwa i przyczynkiem ustanowienie święta Wojska Polskiego. Tu, na Cmentarzu Żołnierzy Polskich 1920, spoczywają prochy bohaterów tamtych dni.”

Placówka muzealna powstaje w tzw. „Świetlicy Pielgrzyma” przy ulicy Jana Pawła II, naprzeciwko radzyńskiego cmentarza.

Muzeum Niepodległości od wielu lat ma w swoim programie projekty związane z upamiętnianiem wielkiego sukcesu militarnego sprzed lat. Wykorzystujemy do tego celu bogate zbiory. Wydaliśmy dwa albumy zawierające reprodukcje zgromadzonych artefaktów, rzeźb, malarstwa, plakatów, fotografii. Liczne wystawy prezentowane w całej Polsce gromadzą wielu zainteresowanych. Podobnie jak konkursy i projekty edukacyjne.

to celebrate the Polish Army Day. Here, in the Cemetery of the Polish Soldiers of 1920, rest the ashes of the heroes of those days.”

The museum facility will be housed in the so-called “Pilgrim’s Common Room” in Jana Pawła II Street, opposite the Radzymin cemetery.

The Museum of Independence programme envisions projects related to the commemoration of the great military success of the past. We use extensive resources for this purpose. We have released two albums containing reproductions of the collected artefacts, sculptures, paintings, posters and photographs. Numerous exhibitions presented all over Poland attract large interest. So do competitions and educational projects.

We wstępie do albumu „Bitwa Warszawska 1920 roku” przytoczono słowa profesora Janusza Odziemkowskiego: „Bitwa pod Warszawą była punktem zwrotnym w wojnie polsko-bolszewickiej. Załamała ofensywę Armii Czerwonej, wydarła jej dowództwu inicjatywę strategiczną. Zwycięstwo zrodził patriotyczny zryw narodu, męstwo i wytrwałość żołnierzy, którzy po trudnym okresie odwrotu znaleźli w sobie dość siły do przeprowadzenia błyskawicznej kontrofensywy”. To wielkie zwycięstwo zasługuje na trwałą uwagę historyków, politologów, ale też artystów. I nas wszystkich, całego społeczeństwa.

Dlatego w programie Muzeum Niepodległości realizowanym w roku stulecia (i później) znajdują się różnorodne projekty wystawiennicze, naukowe, konkursy

The album “Battle of Warsaw 1920” was preceded by an introduction quoting the the words of professor Janusz Odziemkowski: “The Battle of Warsaw was a turning point in the Polish-Bolshevik war. It broke down the Red Army’s offensive by capturing the strategic initiative from its high command. Victory was born of a burst of patriotic sentiment within the nation, the bravery and persistence of soldiers who, after a difficult period of retreat, found enough strength to carry out a rapid counteroffensive.” This great victory deserves the lasting attention of historians, political scientists, but also artists. And all of us, society as a whole.

Therefore, the Museum of Independence programme for the year of the anniversary (and later) includes various exhibitions

edukacyjne. Również artystyczne – jak wystawa w Galerii Malarstwa Historycznego pt. „Bitwa Warszawska w twórczości współczesnych malarzy” przygotowana przez Muzeum Niepodległości, wspólnie z Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego.

and scientific projects, as well as educational competitions. This also includes artistic endeavours, such as the exhibition at the Historical Painting Gallery entitled “The Battle of Warsaw in the works of contemporary painters ”prepared by the Museum of Independence in cooperation with the Museum of the Polish People's Movement History.

Tadeusz Skoczek

ANNA BARTNICKA

I, II, III

olej, płótno; 24 x 31 cm; 2020; MHPRL 18774, 18775, 18776

ZBIGNIEW BUDZYŃSKI

Ucieczka bolszewików / Bolsheviks in retreat

akryl, płótno; 54 x 73 cm; 2020; własność prywatna

Przed i po bitwie 1920 / Battle of 1920: before and after
akryl, płótno; 60 x 81 cm; 2020; MHPRL 18762

ANNA CHEŁMICKA

Bitwa Warszawska 1920 / Battle of Warsaw 1920

akryl, płótno; 100 x 70 cm; 2020; MHPRL 18773

MAREK CZYŻEWSKI

1920

olej, płótno; 40 x 50 cm; 2020; własność prywatna

WANDA FALENCIK-MASZNICZ

Pod twoją obronę / Under thy protection

technika mieszana, płótno; 54 x 73 cm; 2020; MHPRL 18778

Stanisław Falencik
na froncie polsko-bolszewickim /
Stanisław Falencik
on the Polish-Bolshevik front
olej, płótno; 81 x 60 cm;
2020; własność prywatna

PIOTR GAGAN

Generał Tadeusz Rozwadowski 1866–1929 /
General Tadeusz Rozwadowski 1866-1929
akryl, deska; 39 x 29 cm;
2020; MHPRL 18777

MICHAŁ JANCZUK

***Bitwa Warszawska /
Battle of Warsaw***

olej, płótno; 60 x 81 cm;
2020; MHPRL 18771

1920

olej, płótno, 60 x 81 cm,
2020; własność prywatna

ADAM KUNIKOWSKI

Bitwa o niepodległość / The battle for independence

olej, płótno; 40 x 50 cm; 2020; MHPRL 18770

Żołnierze niepodległej / Soldiers of independent Poland
olej, płótno; 60 x 70 cm; 2020; własność prywatna

JACEK MACYSZYN

Na wycieczce / On a trip

olej, płótno; 54 x 73 cm; 2020; własność prywatna

MACIEJ MILEWSKI

14 sierpień 1920 r., Ossów / 14 August 1920, Ossów
olej, płótno; 50 x 40 cm; 2020; własność prywatna

Józef Panaś – kapelan II brygady Legionów /
Józef Panaś – chaplain of the 2nd Legions brigade
olej, płótno; 50 x 50 cm; 2020; MHPRL 18782

Witos na froncie, rok 1920 / Witos at the front, 1920

olej, płótno, 54 x 73; 2020; MHPRL 18732,

Tryptyk ***J. Paderewski***
z cyklu ***Twórcy Niepodległości*** /
J. Paderewski Triptych from
the Creators of Independence series
olej, płótno; 50 x 40 cm;
2020; własność prywatna

Tryptyk **W. Witos**
z cyklu **Twórcy Niepodległości /**
W. Witos Triptych from
the Creators of Independence series
olej, płótno; 50 x 40 cm;
2020; własność prywatna

Tryptyk **J. Piłsudski**
z cyklu **Twórcy Niepodległości** /
J. Piłsudski Triptych from
the Creators of Independence series
olej, płótno; 50 x 40 cm;
2020; własność prywatna

MIROŚLAW MIROŃSKI

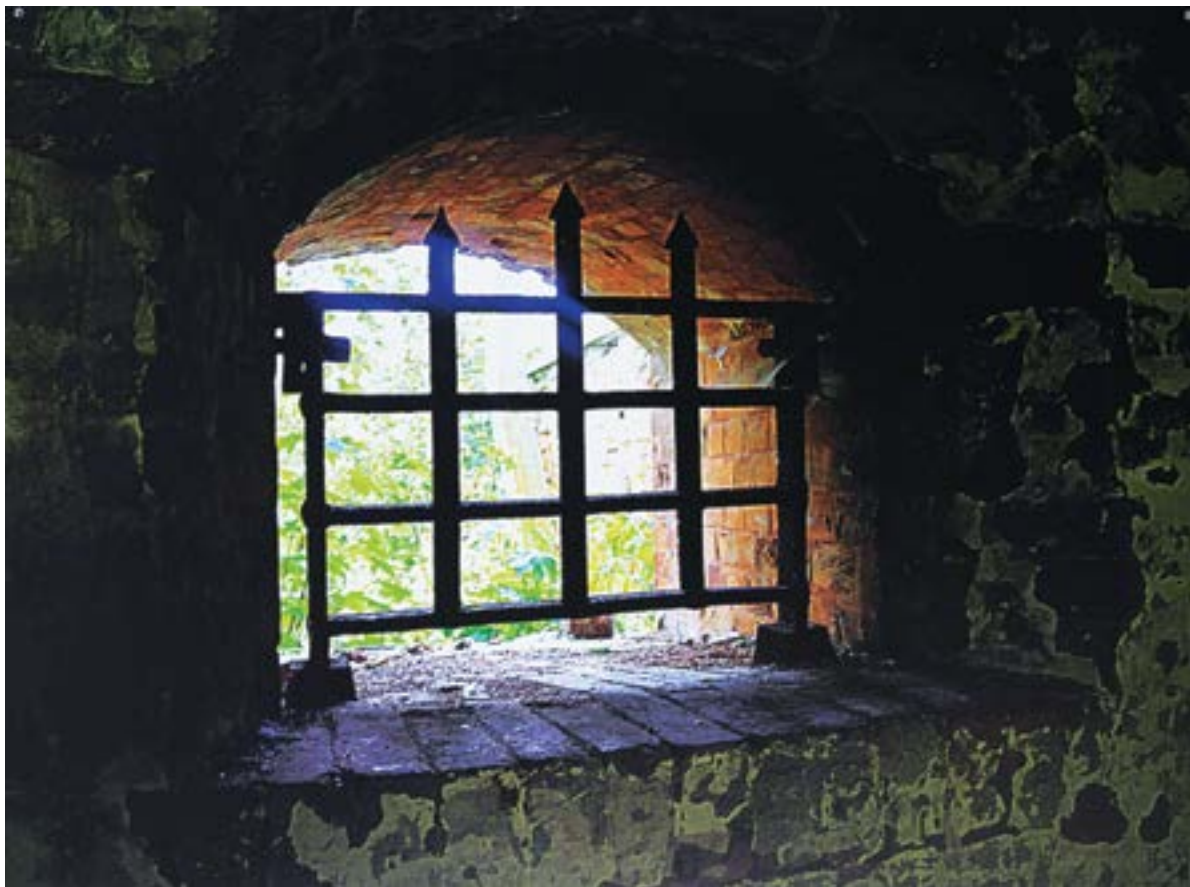
General Tadeusz Rozwadowski /
General Tadeusz Rozwadowski
olej, płótno; 50 x 40 cm
2020; MHPRL 18760

WOJCIECH NOWORYTA

***Matka Boska Bolesna /
Our Lady of Sorrows***

reprodukcja fotografii; 80 x 60 cm;
2020; MHPRL V-1561,

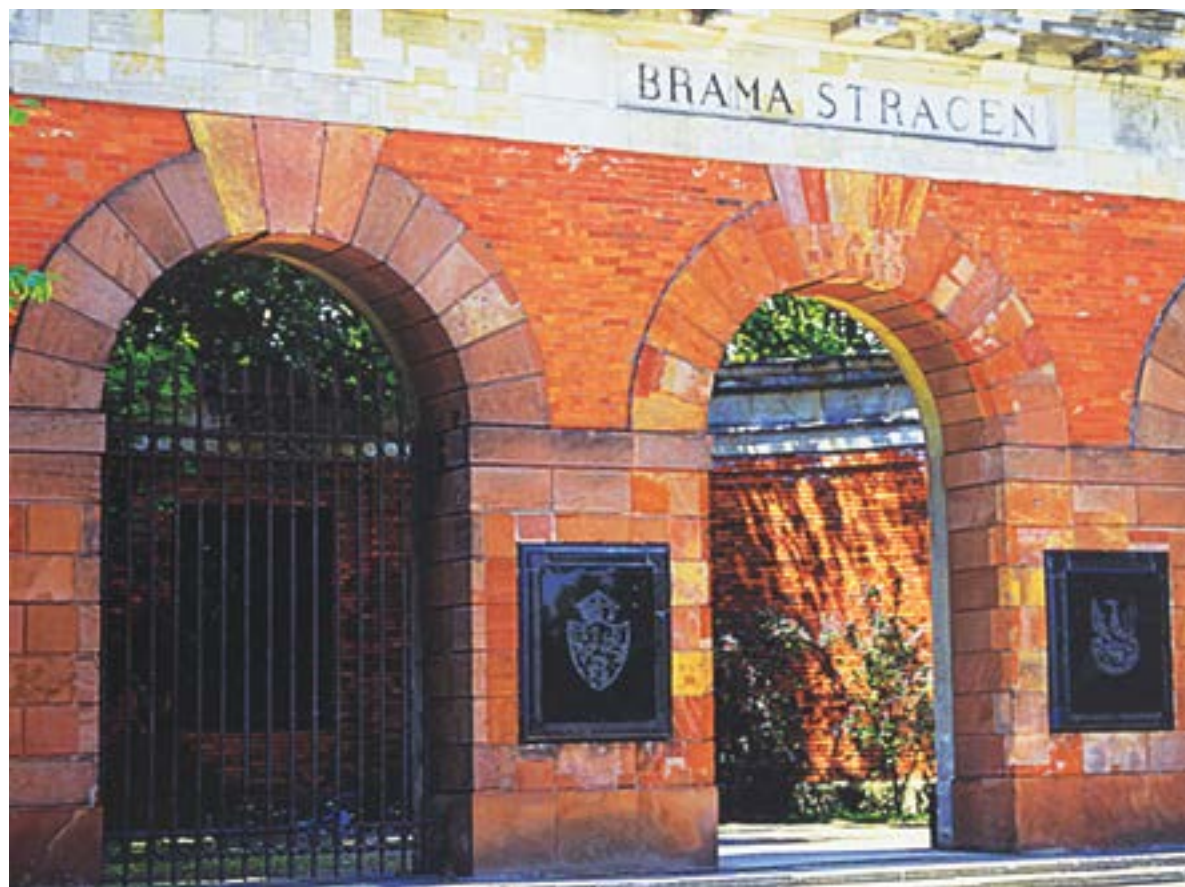
Twierdza Modlin 1 / Modlin Fortress 1

reprodukcja fotografii; 60 x 80 cm; 2020; MHPRL V-1565

Twierdza Modlin 2 / Modlin Fortress 2

reprodukcja fotografii; 60 x 80 cm; 2020; MHPRL V-1564

Brama Straceń / The Gate of Beheadings

reprodukcja fotografii; 60 x 80 cm; 2020; MHPRL V-1563

Brama Bielańska / Bielańska Gate

reprodukcja fotografii; 60 x 80 cm; 2020; MHPRL V-1562

EWA PIASECKA-KUDŁACIK

***Pomnik i kaplica
poświęcona bitwie Warszawskiej /
Monument and chapel
dedicated to the Battle of Warsaw***
akryl, płótno; 50 x 60 cm;
2020; MHPRL 18779

***Ochotnicza Liga Kobiet w służbie
wartowniczej na Grochowie 1920 /
Women's Volunteer League
on guard duty in Grochów 1920***
akryl, płótno; 50 x 60 cm;
2020; własność prywatna

KATARZYNA POPIŃSKA

Ksiądz Ignacy Jan Skorupka, Bitwa Warszawska / Father Ignacy Jan Skorupka, Battle of Warsaw
olej, dykta, 80 x 100 cm; 2018; własność prywatna

W ogniu walki /

In the heat of battle

olej, dykta; 80 x 61 cm;

2020; MHPRL 18772

***Marszałek Józef Piłsudski z córkami /
Marshal Józef Piłsudski with his daughters***
olej, dykta; 62 x 51 cm;
2020; własność prywatna

JERZY SADŁOCHA

***I pogoniliśmy bolszewika, Bitwa
na przedpolach Warszawy, sierpień 1920 /
And so the Bolshevik was beaten, The Battle
on the Outskirts of Warsaw, August 1920***
olej, płótno, 54 x 73;
2020; MHPRL 18761

WŁADYSŁAW SADŁOCHA

Szarża CKM-ów w roku 1920 / Charge with heavy machine guns in 1920

olej, płótno; 60 x 81 cm; 2019; MHPRL 18763

Aatak CKM-u w roku 1920 / Attack with heavy machine guns in 1920
olej, płótno; 40 x 50 cm; 2019; MHPRL 18764

Jędrzej Moraczewski
pastel, tektura; 40 x 30 cm;
2019; MHPRL 18765

Władysław Belina-Prażmowski

pastel, tektura; 40 x 30 cm;

2019; MHPRL 18767

Władysław Belina-Prażmowski

pastel, tektura; 40 x 30 cm;

2019; MHPRL 18767

GRAŻYNA SZŁĘK

Patrol z poczem sztandarowym / Patrol with a colour guard

olej, płótno; 60 x 81 cm; 2019; MHPRL 18768

**Przenoszenie zmarłego legionisty
przez żołnierzy Armii Czerwonej /
A fallen legionnaire being
carried by Red Army soldiers**
olej, płótno; 40 x 40 cm;
2019; MHPRL 18769

Dotychczasowe wystawy w ramach Galerii Malarstwa Historycznego

1. 19. 12. 2018 r. – otwarcie Galerii Malarstwa Historycznego,
wernisaż wystawy „Nowe obrazy w Galerii Malarstwa Historycznego 2018”
2. 09. 05. 2019 r. – wernisaż wystawy pt. „Święto 1. maja”
3. 02. 09. 2019 r. – wernisaż wystawy pt. „Wojenna Warszawa”
4. 19. 12. 2019 r. – wernisaż wystawy „Nowe obrazy w Galerii Malarstwa Historycznego 2019”
5. 19. 05. 2020 r. - wernisaż online wystawy pt. „Niech się mury pną do góry”
6. 01. 10. 2020 r. – wernisaż wystawy pt. „Ostatnie dni walki”
7. 04. 11. 2020 r. – wernisaż wystawy pt. „Twarze Niepodległości”
8. 09. 11. 2020 r. – wernisaż wystawy pt. „Kobiety dla Niepodległej”

Fundusze
Europejskie
Infrastruktura i Środowisko

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

*Dostosowanie Pałacu Przebendowskich / Radziwiłłów do nowych
funkcji kulturalnych i edukacyjnych, w tym dla osób
niepełnosprawnych*

**W ramach Osi Priorytetowej VIII: OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO
I ROZWÓJ ZASOBÓW KULTURY**

**Działanie 8.1: OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ROZWÓJ
ZASOBÓW KULTURY – Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko
2014–2020**

BENEFICJENT: MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI

Mazowsze.
serce Polski

www.mapadotacji.gov.pl

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Kompleksowa poprawa oferty kulturalnej i wzrost dostępności do kultury obiektów Muzeum Niepodległości w Warszawie poprzez rewitalizację i modernizację oddziału – Cytadeli Warszawskiej – w szczególności X Pawilonu, XI Pawilonu, Bramy Bielańskiej i dziedzińca

W ramach Osi Priorytetowej VI: WYKORZYSTANIE WALORÓW NATURALNYCH I KULTUROWYCH DLA ROZWOJU TURYSTYKI I REKREACJI
Działanie 6.1: KULTURA – Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2007–2013

BENEFICJENT: MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI

www.mapadotacji.gov.pl

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

Zwiększenie dostępności do kultury i zachowanie dziedzictwa narodowego poprzez poszerzenie oferty wystawiennej oraz stworzenie Centralnego Magazynu Zbiorów Muzeum Niepodległości

W ramach Osi Priorytetowej V: GOSPODARKA PRZYJAZNA ŚRODOWISKU
Działanie 5.3: DZIEDZICTWO KULTUROWE – Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2014–2020

BENEFICJENT: MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI

www.mapadotacji.gov.pl

Koordinacja organizacji
Teresa Kołakowska-Bajtko, Kamil Łopacki

Projekt graficzny
Natalia Roszkowska

Fotografie
Rafał Toczek

Opieka redakcyjna
Ewelina Piława-Soroka

Tłumaczenie
Biuro tłumaczeń DIUNA

Promocja
Justyna Wyszowska

Druk i skład graficzny
WPK Piotr Walewski

ISBN 978-83-66640-08-5

Wydawnictwo Muzeum Niepodległości
(Identyfikator wydawnictwa naukowego 42 700)
X Pawilon Cytadeli Warszawskiej
ul. Skazańców 25; 01-532 Warszawa
sekretariat@muzeumniepodleglosci.art.pl

Wydanie drugie, 200 egz.

Organizatorzy / Organisers

Muzeum Niepodległości w Warszawie oraz Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego w Warszawie są jednostkami organizacyjnymi Samorządu Województwa Mazowieckiego
The Independence Museum in Warsaw and Museum of the History of the Polish Peasant Movement are organizational units of the Self-Government of the Mazowieckie Voivodeship

Patronat medialny / Media patronage

Myśl Polska

artinfo.pl

HISTORIA .ORG.PL

TVP
HISTORIA

MÓWIA
WIEKI

STOLICA

Partner / Partner

diuna